

T. HODJANİYAZOV: *Katalog monet gosudarstva Velikih Sel'djukov* (Büyük Selçuklu Devleti'nin Sikke Kataloğu) Red.: M. Masson. Aşkabat 1979 "İlim". 175 s. 4 Tablo.

Yazar, yukarda tanıtılan kitabın ikinci bölümünü oluşturan bu kitabın, bilinen tüm Büyük Selçuklu sikkelerinin ilk koleksiyonu olduğunu belirtmektedir. Katalogta, Sovyetler Birliği ve öteki ülkelerde bulunan, Büyük Selçuklu Devleti'ne ait tüm sikkeler tanımlanmakta, Aşkabat, Taşkent, Bakü ve Devlet Ermitaj müzesi koleksiyonlarında bulunan ve daha önce yayımlanmamış olan sikkelerin bir kısmı ilk kez yazar tarafından incelenmektedir. Kitapta, Türkmenistan topraklarında çeşitli zamanlarda 6 gömüden elde edilen sikkeler tanıtılmaktadır: 1889 yılında, Merv vahasında Talhatan-Baba yakınında bulunan ve XI. yüzyılın ikinci yarısına ait olan altın-gümüş alaşımı sikkeler; 1963 yılında Tahta-Pazar'da bulunan ve XII. yüzyıla ait olan bakır sikkeler; 1963 yılında Kunya - Urgenç'te bulunan ve XII. yüzyıla ait olan altın dinarlar; 1966 yılında Tahta-Pazar'da bulunan ve Sultan Sencer'e ait olan altın kaplı gümüş dinarlar; 1967 yılında Tahta-Pazar'da bulunan ve XI. yüzyılın ikinci yarısına ait olan altın-gümüş alaşımı dinarlar; 1968 yılında Türkmen-Kalin bölgesinde bulunan ve XI. yüzyılın sonu ile XII. yüzyılın başına ait olan altın dinarlar ve altın kaplı gümüş dinarlar.

529 tanesi orijinal olan 2898 sikkenin kronolojik olarak, sultanlarına ve altın, altın-gümüş alaşımı, gümüş, bilon dirhemi ve bakır olmalarına göre gruplandırılmaları şöyle: Tuğrul Bey adına 96 altın, 1 altın-gümüş alaşımı, 9 gümüş, 1 bilon dirhemi olmak üzere toplam 107; Alp Arslan adına 19 altın, 107 altın-gümüş alaşımı, 3 gümüş ve 1 bakır olmak üzere toplam 130; Melikşah adına 22 altın, 94 altın-gümüş alaşımı, 12 gümüş, 1 bilon dirhemi ve 4 bakır olmak üzere toplam 133; Melikşah'ın oğlu Mahmud adına 3 altın; Berkyaruk adına 26 altın, 1 altın-gümüş alaşımı, 1 gümüş ve 2 bakır olmak üzere toplam 30; Melikşah'ın oğlu Muhammed adına 23 altın; Sultan Sencer adına 33 altın; 65 altın-gümüş alaşımı, 34 gümüş, 7 bilon dirhemi ve 2022 bakır olmak üzere toplam 2161; Sultana bağlı meliklerin adına 56 altın, 30 altın-gümüş alaşımı ve 225 bakır olmak üzere 311 sikke. Her sikkenin tanıtılmasında, sikkenin itibari değeri, basıldığı yeri ve yılı (hicri ve milâdi olarak), ağırlığı, çapı ve müze ya da müze kataloğunda kayıtlı bulunduğu numara ve ayrıca sikkenin her iki yüzeyindeki yazı ve işaretler verilmektedir. Ekte, katalogta tanımlanan sikkelerin küçük bir tablosu; Büyük Selçuklu Devleti'nde darphanelerin bulunduğu kentleri gösteren bir liste; sikkelerin sayılarına, itibari değerine, adına basıldığı sultanlara, basıldığı yere ve tarihe, ağırlığına ve çapına ilişkin bilgileri içeren liste; kısaltmalar listesi ve sikkelerin üzerinde belirtilen işaretlerin bir tablosu konmuştur.

TÜTEN ÖZKAYA, Ph. D.

V. İ. ŞPİL'KOVA: *Mladoturetskaya revolyutsiya 1908-1909 gg.* (Genç Türk Devrimi, 1908-1909) Moskva 1977 Glav. red. vost. Lit-rı izd-va "Nauka". 295 s.

Sovyet tarih literatüründe, Genç Türk Devrimi'nin türlü yönlerinin incelenmesine büyük bir yer ayrılmıştır. G. Z. Aliev, A. A. Alimov, A. D. Jeltyakov, A. F.

Miller, Yu. A. Petrosyan, A. M. Valuyskiy gibi Sovyet araştırcıları, Genç Türkler'le ilgili araştırmalara katkıda bulunmuşlardır.

Bu monoğrafi, Sovyet historiyoğrafisinde, Genç Türk Devrimi'ni genel çizgileriyle inceleyen ilk kitap olarak ortaya çıkmaktadır. Türk arşivlerinden yararlanma olanağı bulamayan yazar, yayımlanmamış olan Rus ve Bulgar arşivlerinden, Rus konsolos raporlarından, İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya - Macaristan, Bulgaristan diplomatik belge yayımlarından yararlanmıştır. Kitap, Önsöz ve Sonsöz'le birlikte beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde, Genç Türk Devrimi'nin toplumsal-ekonomik ve siyasal koşulları, Devrim'in başlangıcı ve Anayasa'nın geri getirilmesi, Devrim'in ilk aşamasında Batılı devletlerin tutumu, Anayasa'nın geri getirilmesinden sonra Osmanlı İmparatorluğu'nda iç karışıklıklar, Devrim'e karşı 13 Nisan (31 Mart) 1909 ayaklanması ve ülkede geçici olarak istibdat rejiminin geri getirilişi, bu ayaklanmanın bastırılması, II. Abdülhamit'in tahtan indirilmesi ve Genç Türkler'in iktidara gelişi incelenmektedir.

TÜTEN ÖZKAYA, Ph. D.

İ. İ. MEŞÇANİNOV: *Annotirovannyy slovar' Urartskogo (Bianskogo) yazıka* (Urartu Dilinin Açıklamalı Sözlüğü) Leningrad 1978 İzd-vo "Nauka". 388 s.

Bu kitap, B. B. Piotrovskiy'in Giriş yazısı, kısaltmalar, Önsöz, Urartu dilinin sözlüğü, Urartu özel adlarının küçük sözlüğü bölümlerinden oluşmaktadır.

B. B. Piotrovskiy, Giriş bölümünde Sovyetler Birliği'nde Urartular hakkında yapılan inceleme ve araştırmaların tarihçesini vermektedir. Urartu yazıtlarının incelenmesinde N. Ya. Marr'ın büyük katkısı olmuştur. Daha sonra İ. İ. Meşçaninov, Urartu yazılı anıtlarını, Van ve Kafkasötesi'ndeki kazı buluntularına dayalı olarak incelemiştir. Bakü Üniversitesi'nde okuttuğu derslerden oluşan ve Urartu tarihi üzerine ilk monoğrafisi olan "Haldovedenie" (Haldi Bilimi) başlıklı kitabı 1927'de Bakü'de yayımladı. Piotrovskiy, Sovyet Urartu biliminin, gerçekte, bu kitapla başladığını belirtmektedir. Daha sonra Urartu dili üstüne yaptığı çalışmaların sonuçlarını "Yazık Vanskoy klinopisi" (Van Çivi Yazısının Dili) (1935) başlıklı yapıtında yayımladı. Yazar, Sovyetler Birliği'nde Urartu dili üstüne yapılan incelemelerin sayısının giderek arttığını kaydetmektedir. 1939'da G. V. Tsereteli'nin "Urartskie pamyatniki Muzeya Gruzii" (Gürcistan Müzesindeki Urartu Anıtları), 1953-54 yıllarında ise, G. A. Melikişvili'nin "Urartskie klinoobraznye nadpisi" (Urartu Çivi Yazılı Yazıtları) başlıklı kitapları yayımlandı. Melikişvili, kitabında, Urartu dili gramerinin kısa bir incelemesini yapmış ve sözlüğünü hazırlamıştır. Daha sonra İ. M. D'yakonov, Karmir-Blur kazılarında ortaya çıkarılan yazıları yayımladı ve Urartu ile Hurri dilleri arasındaki ilişkiler üstüne bir kitap yazdı. N. V. Arutyunyan ise arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan yazıtları yayımladı. İ. İ. Meşçaninov'un Urartu dili üstüne yaptığı çalışmalar, 2 bölümden oluşan "Grammatičeskiy stroy Urartskogo yazıka" (Urartu Dilinin Gramer Yapısı) başlıklı kitapta toplanmıştır.

Meşçaninov, Urartu dilinin sözlüğü bölümünde, 393 sözcüğün başlıca yazılış ve gramer biçimlerini ayrıntılı olarak incelemektedir. Birçok uzmanların, türlü